

Arménie

Historie arménských katolíků

Křesťané v Osmanské říši

„Vzhledem ke svému teologickému pojetí státu Turci klasifikovali své nemuslimské poddané podle církví, k nimž patřili, bez ohledu na jejich národnost. Tak „roum milleti“, národ Řeků, zahrnoval všechny křesťany řeckého obřadu: Bulhary, Srby, Rumuny, pravoslavné Albánce a dokonce melchitské Araby ze Sýrie, stejně jako pravé Helény. „Ekumenický patriarcha (konstantinopolský), který měl podle kánonů jurisdikci pouze v rámci svého patriarchátu, tj. v Thrákii a Anadolii, se stal občanskou hlavou všech křesťanů řeckého obřadu, kteří tvořili „národ Římanů“.¹⁾

„O něco později (kolem roku 1461 n. l.) byl (v Konstantinopoli) zřízen arménský patriarchát a jeho představený získal nad svými souvěrci stejné pravomoci jako řecký patriarcha nad svými souvěrci.“²⁾ Arméni, ať už apoštolští, katoličtí nebo evangeličtí, poddaní Osmanské říše, byli proto na základě platných zákonů povinni podřídit se výhradní náboženské a občanské autoritě arménského konstantinopolského patriarchy, který navíc před vznešenou Portou, jež byla kanonicky nadřízená, protože představovala sultánovu autoritu, převyšoval arménský katolický Sis. Na každého pachatele se vztahovalo osmanské právo. „Křesťané se ve svých obcích spravovali podle svých zvyklostí, ve svém jazyce, pod vedením svého biskupa, jemuž pomáhala laická rada. V tureckém systému je člověk členem své komunity dříve než členem státu, který je pouze nadřazen.

„Křesťanské komunity mohly vybírat od svých členů daně na náboženské a kulturní potřeby, zřizovat a udržovat školy a charitativní instituce. (Jawad Boulos, Les Peuples et les Civilisations du Proche Orient, sv. V, Bejrút, Dar Aouad, 1983).

Katolickým Arménům tak bylo zakázáno mít vlastní náboženské představitele, vlastní duchovenstvo, vlastní modlitebny a vlastní soudy. Byli povinni navštěvovat pouze patriarchální kostely, nechat se v nich pokřtít, uzavírat tam sňatky a vyřizovat tam všechny právní formality.

V Osmanské říši existovala také latinská komunita, složená z Evropanů, členů západních ambasád a staré latinské kolonie, která zde žila dlouho před dobytím Konstantinopole Mohamedem II. (1453). Latiníci se těšili náboženské svobodě, měli vlastní kostely, duchovenstvo, dokonce i patriarchu, kterého zastupoval patriarchální arcibiskup-vikář. Tyto svobody jim byly zajištěny díky kapitulacím (1535) a přítomnosti západních vyslanectví. V Osmanské říši tak existovaly dva druhy katolíků: ti, kteří byli pro své katolictví pronásledováni (např. arménští katolíci), a ti, kteří mohli žít a projevovat své přesvědčení zcela svobodně, a pronásledovaní křesťané se tak přidávali k těm šťastnějším.

Je arménská katolická církev sjednocenou církví?

Patriarcha Abraham Petros 1 Ardzivian není zakladatelem arménského katolicismu. Arménští katolíci existovali již dlouho před ním.

Biskup G. Amadouni v knize „Arménská církev a katolicismus“ (Benátky 1978), (cituji pouze tuto knihu, protože byla napsána ve francouzštině), poté, co prokázal trvalost katolicismu v arménské církvi přítomností osobností, katolikosů, biskupů a prelátů arménské církve v jednotě s univerzální církví, uzavírá spolu s dalšími historiky „Arménská katolická církev není uniátská církev. Je dědičkou a nástupkyní víry a katolického církevního společenství, arménské církve hierarchizované svatým Řehořem Osvětitelem a pokračující svatými Nersesem, Sahakem a Mesropem a jejich věrnými pokračovateli. Nelze ji zařadit mezi katolická církevní společenství, která vznikala na Východě od 16. a

17. století v byzantské sféře a nazývala se uniaté. Podle těchto představ by označení arménských katolíků za „souvěrece“ znamenalo překroucení dějin“ (biskup Garabed Amadouni). „Iniciativa z roku 1742, kterou v Aleppu vyvinul biskup Abraham Ardzivian, aby obnovil samostatnou hierarchii arménských katolíků, je pouze spojovacím článkem tohoto vlákna.“³⁾

Arménští katolíci před biskupem Abrahamem Ardzivianem

Dlouho před biskupem Ardzivianem, zakladatelem arménského katolického patriarchátu, existoval arménský katolicismus všude: nejprve na území Osmanské říše: v Konstantinopoli, Aleppu, Mardinu atd., poté mimo Osmanskou říši: v Isfahánu, Nachičevanu, na Krymu, v Polsku, Sedmihradsku, Itálii. Arménské katolické křesťanství však zůstalo pod autoritou hierarchů a misionářů různých obřadů a národností. Arménský katolicismus existoval bez konstituované arménské katolické církve. Iniciativa biskupa Ardziviana spočívala v tom, že tyto arménské katolíky spojil pod vedením jednoho faráře.

Jaký je účel arménské katolické církve?

Existují lidé, kteří se domnívají, že arménská katolická církev, oddělená od arménské církve, neměla existovat, protože arménská církev má být považována za katolickou a materiálně (z neznalosti nebo doktrinálního nepochopení) oddělena od katolické církve. Proto bylo podle nich taktickou chybou se od ní odtrhnout a měla být dobyta zevnitř díky kulturní převaze, které se těšili katolíci.

Jiní se naopak, povzbuzováni na této cestě některými západními velvyslanci, snažili dosáhnout církevní jednoty prostřednictvím dialogu s arménským patriarchátem v Konstantinopoli. Tyto pokusy o sblížení, které začaly v roce 1701 a pokračovaly až do roku 1830, však ztroskotaly na výhradách jedné či druhé strany.

Jádrem sporu bylo, zda má být arménská církev považována za sjednocenou s katolicismem, nebo od něj oddělenou. V arménské katolické komunitě, zejména v Konstantinopoli, existovaly dva hlavní názorové proudy. Podle jednoho či druhého výkladu byla komunikace in divinis arménským katolíkům buď povolena, nebo odepřena.

Zastánci prvního názoru s radostí praktikovali komunikaci ve svátostech, zatímco pro arménské katolíky vyškolené ve škole misionářů toto dilema představovalo problém, který vedl ke skutečné krizi kolektivního svědomí a přiměl je vážně uvažovat o myšlence emancipace z područí arménského patriarchátu v Konstantinopoli.

První pokus o emancipaci tragicky ztroskotal v roce 1714 v Konstantinopoli, kde byl shromážděním arménských katolických biskupů a významných osobností právě jmenován arménským katolickým patriarchou mardinský biskup Melkon Tazbazian. Po udání byli účastníci zatčeni, uvězněni nebo vyhoštěni. Mezi odsouzenými byli i mardinský biskup a biskup Ardzivian.

Nesplnitelná výzva biskupa Ardziviana

Druhý pokus o emancipaci se uskutečnil v roce 1740 v Aleppu. Biskup Ardzivian byl zvolen patriarchou svými biskupy, duchovními a věřícími, jak bude řečeno na jiném místě. Papež Benedikt XIV. potvrdil jeho patriarchální volbu a svěřil mu úkol sjednotit všechny katolické Armény pod svou patriarchální autoritu.

Tento projekt byl o to ambicióznější, že arménští katolíci byli rozptýleni v zemích s odlišnými jazyky, kulturami, politickými režimy a vládci, kteří byli často velmi nedůvěřiví vůči jakémukoli vnějšímu

vměšování, a to i náboženskému.

Abraham Ardzivian

Zpočátku jsme se omezili na Osmanskou říši, kde měli katoličtí Arméni výhodu, že žili pod stejnou správou. Nový patriarcha při výkonu svých pravomocí narazil na dvě hlavní překážky: za prvé na sultána, který odmítl uznat patriarchát vytvořený Římem, což zřejmě odporovalo zákonům říše. Zásahy Západu byly marné a Ardzivian i jeho patriarchát byli vypovězeni z říše. Patriarcha se musel uchýlit do Libanonu, do svého kláštera Kreim (Ghosta, Kesrouan), který založil v letech 1720-22 s pomocí svých oveček v Aleppu.

Libanon se těšil určité autonomii vůči Konstantinopoli, protože mezi egyptskými místokráli nebo paši a sultány, jejich nadřízenými, panovala rivalita. Tato situace poskytovala určitou záruku proti mnohonásobným útokům protivníků.

Druhá překážka byla rovněž nepředvídatelná: jakmile se biskup Ardzivian usadil v Kreimu, narazil na odpor katolické hierarchie, arménské i latinské, která se nechtěla podřídit této nové patriarchální autoritě, i když byla řádně pověřena Římem.

Svatý stolec zase musel během čekání na to, až se nový patriarchát zorganizuje a získá potřebný personál pro tak rozsáhlé pole působnosti, svůj původní plán revidovat. Rozhodl se vytvořit dvě arménské katolické jurisdikce podle vzoru arménské církve v říši, které se skládaly ze dvou církevních obvodů: Konstantinopole a Sis. Katolické diecéze odpovídající diecézi Sis byly svěřeny arménskému katolickému patriarchátu a katolické diecéze odpovídající diecézi Konstantinopol, původně svěřené latinskému patriarchálnímu vikáři v Konstantinopoli, přešly pod jurisdikci arménské katolické arcidiecéze, která tam byla později zřízena.

Výsledkem bylo, že arménští katoličtí poddaní Osmanské říše měli dvě centra moci: Konstantinopol a Bzommar. Tato nenormální situace, způsobená okolnostmi, trvala až do roku 1866, kdy byla obě centra definitivně spojena.

Misionáři na Východě

Latinští misionáři pronikali do Osmanské říše ve stopách vítězných evropských vojsk zejména na počátku 16. století. Dostali se do kontaktu s národy, kulturami a obřady starověké východní církve. Horlivost některých misionářů byla často větší než jejich znalost slavné minulosti těchto církví, takže misionáři ne vždy respektovali nařízení a směrnice vydané svrchovanými papeži k ochraně obřadů. To bylo na hony vzdálené současnému ekumenickému duchu. Tito misionáři však měli nespornou zásluhu na tom, že mezi věřícími vyvolali duchovní obnovu a probudili apoštolská povolání.

Patriarchové, biskupové nebo prostí řeholníci, s nimiž se setkáme na těchto stránkách věnovaných 250. výročí jejich společného díla, patřili k tomuto rodu mužů oddaných náboženství, s překypujícím apoštolským zápalem, bez jakýchkoli politických nebo lidských ambicí. Bojovali za vítězství Pravdy, jak ji viděli oni. Ve své době byli významnými osobnostmi a mohli by sloužit jako příklad budoucím generacím.⁴⁾

Struktura arménského obřadu

Církve sousedních národů si již dříve upravily pravidla bohoslužeb, až se Arménie stala oficiálně křesťanskou zemí v roce 301 za pomoci svatého Řehoře Osvětitelce a byla založena arménská církev. Apoštolové Tatyos a Partoghomios (Tadeáš a Bartoloměj) nezanechali v arménské literatuře žádnou zmínku o obřadech. Když bylo před Iluminátorem do Arménie zavedeno křesťanství s pomocí kazatelů řecké a syrské církve, přinesli s sebou do Arménie také bohoslužby, které jejich církve vytvořily spolu

s kázáním křesťanského náboženství. Nemohlo tomu být jinak, protože arménské křesťanství a arménská církev by se organizovaly až po třech stoletích syrské a řecké církve, zatímco tyto dvě církve by měly čas se zorganizovat, rozvinout a mít před sebou vynikající patriarchy a světce, kteří ve svůj prospěch tyto církve rozvíjeli a postupovali, zatímco Arméni by stále trpěli pohanstvím.

Arménský obřad a arménská bohoslužba byly uspořádány jako kytice, která byla sebrána z dědictví syrské a řecké církve, jež existovaly před nimi a které Arméni dočasně používali. Arménská bohoslužba, mše a písně se podobají těmto církvím. Po příchodu svatého Řehoře Osvětitelce arménská církev pokračovala v bohoslužbách podle stejných cizích obřadů a jazyků, protože neexistovalo arménské písmo. Před objevením arménských písmen se arménská bohoslužba prostřednictvím kázání Osvětitelce nadále konala zejména v řečtině. Podle Parbetsiho po politickém rozdělení Arménie v roce 387 vystřídala řečtinu v perské části syrština, protože řečtina byla pronásledována.

Khorenatsi (Mgr. XIV) dosvědčuje, že: „Vedli konventy a lid arménské církve tím, že pracovali v kostele a učili se číst syrská písmena (A. Trvank. X), zatímco v řecké části pokračovali „ve vedení řeckými písmeny a ne syrskými. Stejně tomu bylo od Iluminátora po svatého Sahaga Mesroba, od krále Trdata po dobu krále Vramšabouha a až do objevu arménské písmo.“

Objev arménských dopisů

Skutečnost, že cizí obřady byly přeloženy do arménštiny, nebo přechod od syrského k řeckému vlivu, je výsledkem změn a vylepšení, které provedli svatý Sahag Bartev (387-436) a svatý Mesrop Maštoc (351-436) při formování arménského obřadu. K návratu arménské církve došlo, když přijala kalendář a misál jeruzalémské církve. Byla napsána řecky, ale mše byla v saghimštině (Saghimic). Kromě zásluh o vytvoření arménského písma je Sahagovi Mesrobovi vyhrazena také čest za úspěch arménského obřadu a bohoslužby, arménského misálu, správy, kalendáře... Tito patriarchové je „přeložili z řečtiny do arménštiny“ (XI. 17) a přizpůsobili je našim podmínkám. Náš breviář má název „Výsledek překladů svatého Sahaga a svatého Mesropa“.

Ve 4. století Sahag Mesrob inspirován Kristem a posvátností Jeruzaléma, který byl první církví na světě, pro vzácnost jeho svatých míst a poutí, a také z pastoračních důvodů, se rozhodl přijmout kalendář a misál jeruzalémské církve. Stejný řecký misál jeruzalémské církve ovlivnil i další misály východního obřadu, například byzantský, syrský a koptský misál. Kromě misálu a kalendáře pochází z jeruzalémské církve také arménská mše a arménské officium. Vynikající pověst syrské církve ve Svaté zemi pomohla Arménům bez obtíží vyměnit syrský obřad za řecký. Ve 4. století, od doby Iluminátora, se několik patriarchů a vzdělaných duchovních, kteří se střídali, podílelo na vytváření arménského ritu, na jeho úpravě, organizaci a rozvoji, někteří v oblasti mše, jiní v úřadu, další v obřadu a kalendáři a jiní v hymnu a písni.

Zejména v 5. století, po vytvoření arménského písma a po překladu Bible do arménštiny, se obřad začal konat v arménštině. Nejprve překladem a hned dalším rozvojem, vytvářením hymnů a psaním modliteb se obřad dočkal arménského vydání. Patriarcha svatý Sahag, svatý Mesrop Maštoc a zejména Hovhan Mantagouni se stali hlavními tvůrci arménské liturgie, svátostí a veřejné bohoslužby v bohoslužebných prostorách.

1)

Abraham Ardzivian

2)

Plukovník Lamouche, Histoire de la Turquie, Paris, Payot, 1953

3)

G. Amadouni, o.c. str. 65 a násl.

4)

http://www.armeniancatholic.org/archives/inside54b4.html?lang=fr&page_id=2301

From:

<https://cesty.in/> - **Cestovatelské stránky**

Permanent link:

https://cesty.in/historie_armenskych_katoliku?rev=1646664412

Last update: **2022/03/07 15:46**

